

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

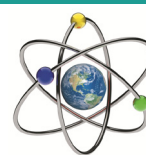
No7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 268 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovkova Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	
Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik	201
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni	204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi	
The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach	207
Abdukhaliyeva Feruzakhon Ulugbek kizi	
Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati.....	210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna	
Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti	214
Aripova Sayida Abdulaxatovna	
Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi	217
Rasuljon Atamuratov	
Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi.....	221
Azizova Shodiya Utkur qizi	
Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari	224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna	
O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash.....	228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li	
Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: rehabilitatsiya va profilaktik uslublar	232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlarini	236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi	
Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari.....	239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi.....	242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon	
Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli	245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi	
Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni	248
Umirova Guldona Jamoliddin qizi	
Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari	251
Ungalov Akmal Navruzovich	
Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi	254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	257
Xamrakuov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati.....	260
Yuldasheva Mastura Islamovna	
Пословицы и поговорки как отражение картины мира	263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна	

SHAXS RIVOJLANISHIDA PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYANING O'RNI

Umirova Guldona Jamoliddin qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti,
Pedagogika va psixologiya fakulteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogika va psixologiya haqida ma'lumot berilgan. Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni xususida so'z yuritilgan. Bundan tashqari, shaxs tarbiyasi masalasi ham ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: pedagogika, psixologiya, shaxs, rivojlanish, qonuniyat, xulq-atvor, axloq.

Abstract: This article provides information on pedagogy and psychology. It discusses the role of pedagogy and psychology in personality development. In addition, the importance of educating the personality is emphasized.

Key words: pedagogy, psychology, personality, development, regularity, behavior, morality.

Аннотация: В данной статье представлена информация о педагогике и психологии. Рассматривается роль педагогики и психологии в развитии личности. Кроме того, подчёркивается важность воспитания личности.

Ключевые слова: педагогика, психология, личность, развитие, закономерность, поведение, нравственность.

KIRISH

Pedagogika fani – shaxsni shakllantirish kabi ijtimoiy buyurtmani bajarish orqali jamiyat taraqqiyotini ta'minlashga alohida hissa qo'shadi. Pedagogika maqsadlari va vazifalari belgilanishida ijtimoiy munosabatlar mazmuni, davlat va jamiyat rivojlanish strategiyalari hamda ularning hayotida yetakchi o'rin tutuvchi g'oyalar mohiyati muhim ahamiyatga ega.

Har bir o'qituvchi-tarbiyachi va o'quvchi yoshlar o'z ona yurti tarixini bilishi va vatanparvar bo'lishi lozim. Ta'lim-tarbiya tarixi, pedagogika tarixi fanlaridan xabardor bo'lmay turib o'qituvchilik qilish mumkin emas.

O'qituvchi o'quvchilarga bilim berish, ularni ma'lumotli qilish va tarbiyalash maqsadida tizimli ta'sir ko'rsatadi. Bunda u psixologiya va ijtimoiy omillarga asoslanadi: o'quvchining sezgi, idrok, tasavvur, diqqat, xotira va tafakkur jarayonlarini inobatga olgan holda ta'sir rejasini belgilaydi.

Ayniqsa, yosh davrlari psixologiyasini o'qituvchi chuqur bilishi talab etiladi. Uni yaxshi anglasa, har bir bolaning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olib, unga samarali ta'sir ko'rsata oladi. Ma'lum ma'noda, o'qituvchilarga xizmat qiluvchi psixologiya fanlari ham pedagogika tizimiga kiritilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aliyev S. (2018). "Pedagogika va shaxs tarbiyasining nazariy asoslari". Muallif shaxsni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalashda pedagogikaning nazariy tamoyillarini yoritadi. O'quvchilarda ijtimoiy-ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishda o'qituvchining roli, tarbiya metodlari va didaktik vositalar tahlil qilinadi.

Rakhimova M.N. (2019). "Psixologiya va pedagogika integratsiyasi: shaxs rivojlanishidagi o'zaro ta'sir. Psixologik usullarni pedagogik jarayonga kiritish orqali bola motivatsiyasi, ichki qat'iyat va o'zini anglash darajasini oshirish haqida empirik tadqiqotlar. Muallif ijtimoiy-madaniy muhit omili bilan psixologik treninglarning samaradorligini taqqoslaydi.

Tursunov O. (2020). "Maktabgacha yosh bolalarda shaxsiy rivojlanish: pedagogik-psixologik yondashuvlar". Kichik yoshdagi bolalarning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda o'yin-metodik usullar va oilaviy-psixologik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati, pedagogik tadbirlar bilan integratsiyalashgan holda tahlil etiladi.

L.S. Vygotskiy (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. “Znv” nazariyasi orqali psixologik rivojlanishni ijtimoiy kontekstda tushuntiradi. Pedagogik vazifa sifatida o’quvchilarning proximal rivojlanish zonasini aniqlab, u yerda yordam ko’rsatish metodlari bayon etiladi.

Jean Piaget (1972). *Psychology and Pedagogy*. Kognitiv nazariya asosida bola fikrlash darajalari va pedagogik texnologiyalar mos kelishini ko’rsatadi. Shaxsiy rivojlanishda bosqichma-bosqich o’qitish va psixologik testing usullari taqdim etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogik psixologiyani bilish tarbiya ishlarida ham zarurdir. Shaxs tarkib topish jarayonining psixologik qonuniyatlarini, jumladan axloqiy odatlar va ishonch-e’tiqod shakllanishining qonuniyatlarini bilmay turib to’g’ri tarbiya berish mumkin emas.

Ma’lum yoshdagi bolalarning psixologik xususiyatlarini inobatga olmasdan ularga maqsadga muvofiq ta’lim va tarbiya berib bo’lmaydi. Har bir yosh o’ziga xos qiyinchiliklarga ega va maxsus munosabatni talab qiladi. Kichik maktab yoshidagi bolalarga mos keladigan pedagogik yondashuv ko’pincha o’smirlarga nisbatan yaroqsiz va xato bo’lishi mumkin. Biroq o’qituvchi va tarbiyachi shunchaki ma’lum yoshdagi o’quvchi bilan emas, balki konkret bir shaxs – individual o’quvchi bilan ishlaydi. Shu bois, o’quvchining individual farqlari, hatto bitta yosh doirasida ham, nihoyatda katta bo’lishi mumkin.

Ta’lim va tarbiya jarayonida individual munosabatning sharti o’quvchining psixologik xususiyatlarini chuqur va har tomonlama bilishdan iborat. Bu o’quvchining ruhiy dunyosini anglashi, psixologik kuzatuv o’tkazishi va tabiiy eksperiment uyushtirishi zarurligini taqozo etadi. Yuqorida keltirilgan qonuniyatlarning barchasini bilish ta’lim-tarbiya ishlarida o’z-o’zidan muvaffaqiyat garovi bo’lmasa-da, ko’p xatolarning oldini olish imkonini beradi, chunki bu qonuniyatlar o’qituvchini ko’r-ko’rona harakat qilish zaruratidan qutqaradi.

Demak, pedagogik psixologiyaning mohiyatini o’zlashtirish har bir pedagogga ta’lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishda zarurdir.

Yosh psixologiyasi va pedagogik psixologiya bir-biriga yaqin fanning umumiy obyekti – bolalar, o’smirlar va o’spirinlardir. Yosh psixologiyasi ularning rivojlanish bosqichlarini o’rganadi, pedagogik psixologiya esa tarbiyalanuvchi yoki ta’lim oluvchi sifatida pedagogning ta’lim-tarbiya jarayonidagi maqsadli ta’sirini tahlil qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ma’lumki, muayyan yoshdagi bolalarning psixologik xususiyatlarini bilmasdan ularga maqsadga muvofiq ta’lim va tarbiya berib bo’lmaydi. Bolaning har bir yoshi o’ziga xos qiyinchiliklarga ega bo’lib, unga maxsus munosabatni talab qiladi.

Ta’lim va tarbiya jarayonida individual munosabatning sharti – o’quvchining psixologik xususiyatlarini har tomonlama va chuqur bilishdir. Bu esa o’quvchining psixik dunyosidan xabardor bo’lishni, psixologik jihatdan to’g’ri kuzatish tashkil etishni va tabiiy eksperiment uyushtirishni taqozo etadi. Shaxsga psixoterapevtik ta’sir vositalari va uslublari juda ko’p bo’lib, ular bilan tanishish maxsus psixologiya kursining vazifasidir.

Shaxs ijtimoiy munosabatlar sistemasining va unda o’zi bajaradigan faoliyat ta’siri ostida shakllanadi. Ijtimoiy psixologiya referent guruh tushunchasiga asoslanib, ijtimoiy muhit va jamoaning shaxs ta’sirini o’rganadi. Gap shundaki, hamma odamlar, hatto eng yaqin atrofdagi insonlar ham maktab o’quvchisining shaxsiga ta’sir qilavermaydi, ko’plarning fikriga u befarq bo’ladi. Har bir maktab o’quvchisi uchun esa ayrim guruhlar (ba’zan bunday guruh bir kishidan iborat bo’lishi ham mumkin) muhim referent guruhlar bo’lib, u shaxs sifatida ularning fikrlari va mulohazalari bilan hisoblashadi.

Oila, sinf, sinfdagi ayrim o’quvchilar, ba’zi o’qituvchilar, hovlidagi ulfatlar, yaqin do’st va hokazolar maktab o’quvchisi uchun ana shunday referent guruhlar bo’lishi mumkin. Maktab o’quvchisining tez-tez uchrab turadigan tarbiyaviy ta’sirlarga befarq yoki salbiy munosabatda bo’lishi, ko’pincha, o’quvchining tarbiyachiga noma’lum referent guruh pozitsiyasida bo’lishi bilan bog’liq.

A.V. Petrovskiyning fikriga ko’ra, agar tarbiyachi “maktab o’quvchisiga hech kim ta’sir qila olmaydi” deb da’vo qilsa, bu, odatda, tarbiyachining maktab o’quvchisining axloqiy pozitsiyasini belgilovchi ta’sirli referent guruhlardan xabarsiz ekanligini bildiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, bolalik va maktab yoshida shaxs tarbiyaning hal qiluvchi ta’siri ostida shakllanadi. Tarbiya maxsus faoliyat sifatida muayyan dasturning, anglatilgan maqsadning mavjudligi bilan, ta’sir ko’rsatishning puxta ishlab chiqilgan va asoslab berilgan vositalari, shakllari hamda metodlaridan foydalanish orqali tasodifiy va stixiyali ta’sirlardan ajralib turadi.

Maktab o'quvchisining muayyan qoidalar va normalarni bilishi ma'naviy xulq-atvorning zarur shartidir. Biroq axloq normalarini o'rganish o'z-o'zidan axloqiy xulq-atvorning tegishli darajasini kafolatlamaydi. Bundan tashqari, ma'naviy bilimlarni amaliyotga tatbiq etmasdan egallash "axloqiy rasmiyatchilik" deb ataluvchi holatga olib keladi, ya'ni ma'naviy bilimlar bilan ma'naviy xulq-atvor o'rtasida ajralish yuzaga chiqadi.

Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida tarbiyalanuvchi va maktab o'quvchisining hayoti hamda faoliyatini to'g'ri tashkil etish, ijodiy, axloqiy va ijtimoiy xulq-atvor tajribasini boyitish uning shaxsini shakllantirishda asosiy omil bo'lishi lozim. Bu omil tarbiyachi rahbarligida hosil bo'ladi. Shu tariqa o'quvchilarda tabiiy, axloqiy va g'oyaviy-siyosiy bilimlar majmuasi (bu bilimlar ma'lum darajada yetakchi rol o'ynagan paytda) uyg'un shaklda shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Амонашвили Ш. А. (1980). Обучение. Оценка. Отметка. Москва: Просвещение.
2. Ананьев Б. Г. (1980). Избранные психологические труды (Т. 2). Москва: Наука.
3. Бернс Р. В. (1986). Развитие "Я" – концепции и воспитание (С. 169–224, 302–332). Москва: Просвещение.
4. Братусь Б. С. (1977). Психологические аспекты нравственного развития личности (С. 21–64). Москва: Наука.
5. Выготский Л. С. (1991). Педагогическая психология (разд. "Психология и учитель", С. 358–372). Москва: Педагогика.
6. Davletshin M. G. va бошқ. (2009). Yosh davrlar va pedagogik psixologiya. Toshkent: TDPU.
7. Davletshin M. G. (1999). Zamonaviy maktab o'qituvchisining psixologiyasi. "Pedagogika va psixologiya" ilmiy-ommabop seriya, 1. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU.
8. Зимняя И. А. (2002). Педагогическая психология: Учебник для вузов (2-е изд., доп., испр. и перераб.). Москва: Логос. 384 с.
9. Кан-Калик В. А. (1987). Учителю о педагогическом общении (С. 155–176). Москва: Просвещение.
10. Karimova V. M., Sunnatova R. I., Tojibayeva R. N. (2000). Mustaqil fikrlash. Toshkent: Sharq. 111 b.
11. Кон И. С. (1979). Психология юношеского возраста. Москва: Просвещение. 173 с.
12. Кон И. С. (1989). Психология ранней юности. Москва: Просвещение.
13. Krutetskiy V. A. (1976). Pedagogik psixologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.